

Moderní otroctví a nucená práce

Kateřina Poremská

1 Úvod

Přestože otroctví bylo ve všech státech světa již oficiálně zakázáno, tento fenomén neustále existuje a miliony lidí jsou nuceny k práci, za kterou nedostávají důstojnou odměnu, nebo k činnosti, kterou nechtějí vykonávat. Jedná se přitom o osoby každého věku i obou pohlaví, přičemž zvláště ohroženými skupinami jsou ženy, děti, migranti a domorodé obyvatelstvo.¹ Přes snahu mezinárodního společenství ukončit otročskou práci na celém světě pomocí přijetí příslušných dokumentů se zatím příliš nedaří problém moderního otroctví vymýtit.

Tato problematika se netýká pouze rozvojových zemí, jak by se podle mediálního obrazu nucené práce mohlo zdát. Otrokem se člověk může stát kdekoliv na světě, tedy i v každé rozvinuté zemi. Proto je nutné, aby se všichni členové Rady pro lidská práva touto problematikou zabývali.

2 Co je to otroctví

Abychom mohli určit hranici mezi otroctvím a jiným způsobem porušování lidských práv, musíme se zaměřit na to, co novodobé otroctví definuje. Oficiální definice, která je součástí Dodatkové úmluvy OSN o otroctví, zní: „otroctví znamená (...) stav nebo podmínky osoby, na které se vykonává určitá moc, která se váže k vlastnickému právu, a otrok je osoba v takovém stavu nebo podmínkách.“² Organizace Anti-Slavery pak považuje otroctví za nucenou práci pod fyzickou nebo duševní hrozbou. Osoba otroka není pouze zaměstnána, ale i vlastněna a kontrolována zaměstnavatelem, obvykle skrze fyzické nebo psychické týrání a zneužívání, přičemž jsou omezeny její osobní svobody, zejména pak svoboda pohybu.³ S tímto otrokem pak není zacházeno jako s člověkem, nýbrž jako s majetkem nebo zbožím.

Moderní otroctví se liší od toho historického legalitou. Moderní otroctví oficiálně legální není⁴, kdežto dříve bylo uplatňováno legální vlastnictví otroka.⁵ Proto dnes není možné přesněji stanovit počet otroků – z důvodu ilegality nejsou vedeny žádné oficiální záznamy. Soudobé otroctví se také často odlišuje tím, že lidé do něj vstupují nevědomky, nebo protože nemají jinou možnost. Dříve bylo k zotročení potřeba násilí, což dnes již nutně nemusí platit.⁶

3 Druhy otroctví

Otroctví má však v současné době hned několik podob a nejedná se pouze o nucenou práci, o které se mluví pravděpodobně nejčastěji. Otrokem se může stát například člověk, který je nalákán na půjčku, kterou má splatit prací, ale nakonec pracuje za minimum peněz nebo zadarmo, a dluh se může přenést na další generace (tzv. **dlužní**

¹ Forced labour, human trafficking and slavery. In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>

² UN supplementary convention, 1956. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery. In: *United Nations Human Rights* [online]. 2016 [cit. 2016-09-02].

³ What is modern slavery? In: Anti – Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/what_is_modern_slavery.aspx

⁴ Mauritánie byla poslední zemí, která otroctví zrušila, a to v roce 1980. Zdroj: <http://www.freetheslaves.net/about-slavery/slavery-in-history/>

⁵ DERBY, Nana. Causes and Characteristics of "Contemporary Slavery": Impacts on Women and Girls. *Canadian Woman Studies*. 2003, 22(3,4), 60-65.

⁶ BALES, Kevin. *Testing a Theory of Modern Slavery* [online]. Washington, 2006 [cit. 2016-07-20].

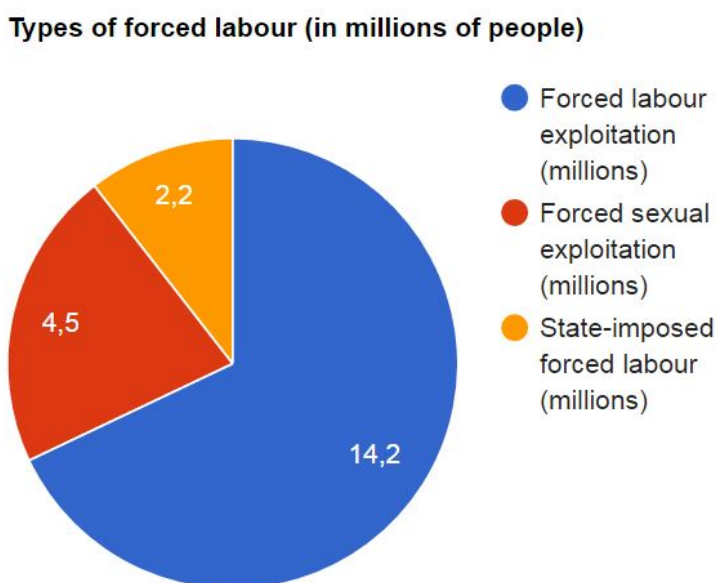
Dostupné z: <http://lastradainternational.org/doc-center/1863/testing-a-theory-of-modern-slavery>

otroctví).⁷ Dále se v některých částech světa (hlavně v západoafrických zemích jako je Niger, Mauritánie nebo Mali, či v Indii) můžeme setkat s **dědičným otroctvím**, kdy vzniká něco na způsob otrocké kasty nebo společenské vrstvy, přičemž není v podstatě možné se tohoto nelichotivého společenského statusu zbavit. Tento typ je mnohdy podmíněn kulturně a může být součástí tradic.⁸

Následující druh nucené práce, **otrocká práce ve výrobním řetězci**, produkuje zboží. Otroci jsou využíváni při získávání nebo těžbě surovin, jejich zpracování a výrobě produktů. V tomto případě je obzvláště těžké zjistit, zda byla během výroby využita otrocká práce, protože cesta od suroviny ke spotřebiteli bývá velmi dlouhá a výrobek projde rukama mnoha lidí.

Obrázek 1: Počet obětí vykonávajících různé druhy nucené práce⁹

Dalšími dvěma typy otroctví jsou **obchod s lidmi a zneužívání migrující pracovní síly**. Tyto dva typy mají většinou společné to, že je zaměstnanec nalákan zdánlivě výhodnými podmínkami práce v zahraničí. Zprostředkovatel ale vyžaduje platbu předem za cestu a zajištění práce na místě určení, na což poskytne nejprve úvěr. V cíli pak ale oběť nemůže opustit předjednané zaměstnání, dokud dluh nesplatí, což opět vede k otroctví.¹⁰ Nelegálně pracujícím imigrantům pak zaměstnavatel hrozí nahlášením úřadu a deportací, pokud otrockou práci opustí.

Za samostatný typ moderního otroctví bychom mohli považovat i sexuální otroctví, které může být součástí kteréhokoli z výše zmíněných typů – obchodu s lidmi za účelem sexuálního zneužívání, nuceného manželství, dětského otroctví nebo i dědičného otroctví. Oběť je nucena vlastníkem či okolnostmi nedobrovolně poskytovat sexuální služby za minimální nebo žádnou náhradu.¹¹ Pokud k takovému zotročení dojde během válečného konfliktu, jedná se o zločin proti lidskosti.¹²

⁷ Bonded labour. In: Anti-Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/bonded_labour/default.aspx

⁸ Descent-based slavery. In: Anti-Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery/

⁹ Zdroj: www.ilo.org.

¹⁰ What is modern slavery?. In: Anti-Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/what_is_modern_slavery.aspx

¹¹ Sex trafficking. In: End Slavery Now [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: <http://www.endslaverynow.org/learn/slavery-today/sex-trafficking>

¹² Rome Statute of the International Criminal Court, 1998. In: International Criminal Court [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/eagaeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/o/rome_statute_english.pdf

Dalšími druhy jsou **dětská práce a dětské otroctví**, kdy jsou děti nízkého věku nuceny k nebezpečné práci, která může ohrožovat jejich životy.¹³

S prací tolik nesouvisející druhy otroctví, které přesto spadají do kategorie moderního otroctví, jsou **nucená manželství a dětská manželství / manželství nezletilých**. Dětská manželství jsou problematická hlavně pro dívky, které jsou náchylné k zotročení starším mužem. Jedná se v tomto případě o otroctví, pokud: nezletilý nedal k manželství informovaný souhlas, je protějškem kontrolován a manželství nese spíše znaky vlastnictví, je nucen k nechtěným sexuálním aktivitám, nebo pokud mu není umožněno odejít či manželství ukončit.¹⁴

4 Základní data

Mezinárodní organizace práce předpokládá, že se v současnosti na světě nachází téměř **21 milionů otroků**, přičemž většinu tvoří ženy a dívky (11,4 milionu tvoří ženy a 9,5 milionu muži).¹⁵ Organizace Made in a Free World uvádí celkové číslo 29 milionů¹⁶ a organizace Walk Free Foundation až 45,8 milionu otroků¹⁷. Oproti roku 2005, kdy odhad ILO činil 12,3 milionu otroků, to tedy znamená výrazný nárůst¹⁸. Více než polovina z nich se přitom soustřeďuje v 5 zemích, kterými jsou (sestupně podle množství otroků) **Indie, Čína, Pákistán, Bangladéš a Uzbekistán**.¹⁹

Obrázek 2: Odhadované množství otroků podle regionů²⁰

¹³ What is Child Labour? In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/ipec/facts/lang--en/index.htm>

¹⁴ Child and Forced Marriage. In: Anti-Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-09-04]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/descent_based_slavery_2/default.aspx

¹⁵ Forced labour, human trafficking and slavery. In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>

¹⁶ Facts About Slavery. In: Made In a Free World [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://madeinafreeworld.com/slavery/>

¹⁷ Modern Slavery Facts. In: Walk Free [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://www.walkfree.org/modern-slavery-facts/>

¹⁸ ILO Global Estimate of Forced Labour. In: ILO [online]. 2012 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_182004.pdf

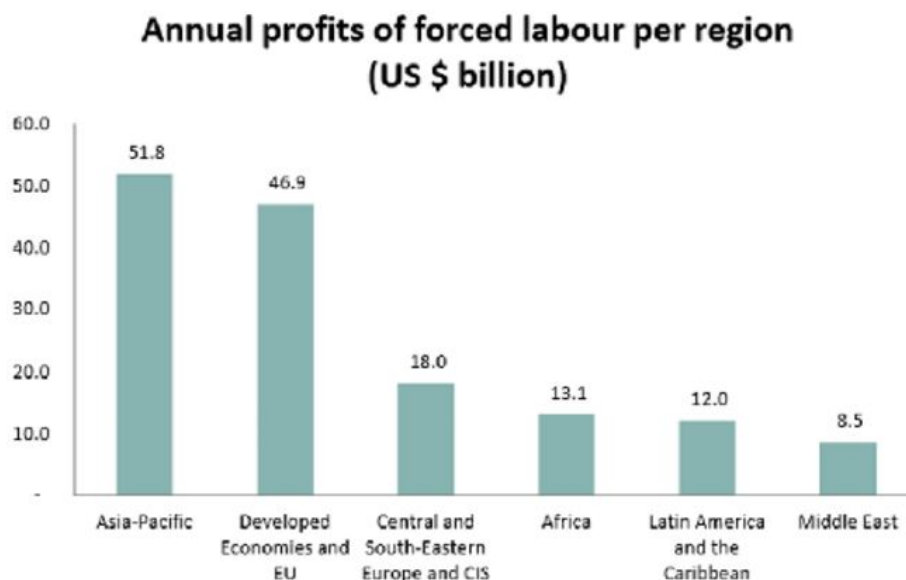
¹⁹ Global Findings. In: Global Slavery Index [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.globalslaveryindex.org/findings/>

²⁰ Zdroj: www.ilo.org.

Drtivou většinu otroků využívají jednotlivci a firmy, dalšími novodobými otrokáři mohou ale být i státy nebo povstalecké skupiny.²¹ K přetrvávání tohoto fenoménu přispívá jeho vysoká výnosnost – každý rok vygeneruje otrocká práce kolem **150 miliard dolarů**²² (samozřejmě ilegálně), zejména v odvětvích zemědělství, staveb, domácí práce, výroby a zábavního průmyslu.

Obrázek 1: Roční zisk z nucené práce podle regionů²³

5 Stručná historie boje proti modernímu otroctví

Prvním významným dokumentem tehdejší Společnosti národů, který se zabýval otázkou otroctví, byla Úmluva o otroctví (Slavery Convention) z roku 1926. Jejím cílem bylo efektivněji potlačovat otroctví a trh s otroky, a definovat tyto dva pojmy i stanovit pravidla. Od té doby zatím 99 států Úmluvu podepsalo, ratifikovalo nebo ji jiným způsobem přijalo. Dokument vycházel ze Všeobecného aktu Bruselské konference (1889–1890), kterým signatáři deklarovali záměr ukončit nelegální obchod s africkými otroky.²⁴ Dále navazoval na Úmluvu ze Saint-Germain-en-Laye²⁵ z roku 1919 uzavřenou v rámci mírové konference po první světové válce. Zde byl již patrný záměr zcela potlačit otroctví ve všech jeho formách i obchod s otroky. Úmluva o otroctví byla ještě ambicióznější a konkrétnější, ale zatím nevnímala nucenou práci (pokud byla vykonávána pro veřejně prospěšné účely) jako druh otroctví – pouze chtěla zabránit tomu, aby se podmínky takovéto práce otroctví podobaly. Průlom znamenala závaznost dokumentu pro signatáře, kteří měli zlikvidovat trh s otroky,

²¹ Forced labour, human trafficking and slavery. In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>

²² Ibid.

²³ Zdroj: www.ilo.org.

²⁴ General Act of the Brussels Conference Relative to the African Slave Trade, 1892. General Act of the Brussels Conference. In: Hathi Trust [online]. 2016 [cit. 2016-10-03]. Dostupné z: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.35112104560067;view=1up;seq=5>

²⁵ Convention of Saint-Germain-en-Laye Revising the General Act of Berlin, 1919. In: IEA Database Project [online]. 2016 [cit. 2016-10-03]. Dostupné z: <http://iea.uoregon.edu/treaty-text/1919-CongoRiverENTxt>

zrušit otroctví na svém území i v koloniích, zamezit převážení otroků ve svých vodách a příslušně upravit své zákony.²⁶

Konvence o nucené práci z roku 1930 zakazuje nucenou nebo povinnou práci s výjimkou 5 případů, kterými jsou: vojenská služba, běžné občanské povinnosti, výkon trestu formou práce uloženého soudem, práce nebo služba pro stát v případě nouze (např. zemětřesení, epidemie, válka) a drobná služba pro společenství v zájmu tohoto společenství.²⁷ Nový protokol k této konvenci, který má nabýt účinnosti v listopadu 2016, zavazuje státy k tomu, aby zajistily ochranu a kompenzaci obětem nucené práce včetně sankcionování viníků a stanovení národních plánů pro boj proti nucené práci.²⁸

Všeobecná deklarace lidských práv OSN z roku 1948 ve svém 4. článku uvádí, že: „Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.“ Dále je v ní uvedeno, že každý člověk má právo na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky, rozumnou pracovní dobu a dovolenou. Manželství má být uzavíráno se svobodným a plným souhlasem obou manželů.²⁹

V roce 1956 byla přijata dohoda OSN navazující na Úmluvu o otroctví a Úmluvu o nucené práci s názvem Dodatková úmluva o odstranění otroctví (Supplementary Convention on Abolition of Slavery). Reaguje na fakt, že otroctví ve všech státech světa nebylo vymýceno a snaží se ještě více zintenzivnit boj proti tomuto fenoménu. Změna oproti předchozím dokumentům spočívá v tom, že za nepřijatelné považuje nejen otroctví, ale i jiné druhy nucené práce, dlužní otroctví, nevolnictví (práce a život na pozemku, který patří někomu jinému, bez možnosti se odstěhovat nebo se z takového vztahu vyvázat, ať už za to člověk dostává odměnu, či nikoliv), zacházení se ženou jako s majetkem a s manželstvím jako s uzavřeným obchodem.³⁰

Následoval Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (International Covenant on Civil and Political Rights) z roku 1966 přijatý Valným shromážděním OSN. Díky paktu se součástí Mezinárodní listiny lidských práv (International Bill of Human Rights)³¹ stává zákaz nucené práce s výjimkami uvedenými již v Konvenci o nucené práci z roku 1930.³²

²⁶ Slavery Convention, 1926. Slavery Convention. In: United Nations Human Rights [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z:

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx>.

²⁷ Forced Labour Convention, 1930. Forced Labour Convention. In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z:

<http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::>

NO::P12100_ILO_CODE:Co29.

²⁸ Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention, 1930 In: ILO Rights [online]. 2014 [cit. 2016-07-20]. Dostupné

z:http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:Po29

²⁹ Všeobecná deklarace lidských práv, 1948. In: OSN [online]. 2015 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

³⁰ UN supplementary convention, 1956. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery. In: United Nations Human Rights [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z:

<http://www.ohchr.org/EN/Professi>

onalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx.

³¹ Tato deklarace není samostatným dokumentem, ale nazývá se tak soubor Univerzální deklarace lidských práv z r. 1948, zmiňovaného Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o ekonomických, sociálních a kulturních právech.

³² International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966. In: United Nations Treaty Collection [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z:

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-3&chapter=4&clang=_en

6 Příčiny existence otroctví a nucené práce

Není pravděpodobně možné otroctví vymýt úplně a nelze zároveň určit jednu příčinu, která otroctví způsobuje – jedná se o kombinaci několika faktorů.

Tabulka 1: Faktory ovlivňující otroctví podle Walk Free Foundation³³

<i>Dimension 1 Civil and Political Protections</i>	<i>Dimension 2 Social health and economic rights</i>	<i>Dimension 3 Personal security</i>	<i>Dimension 4 Refugee populations and conflict</i>
Confidence in judicial system	Financial inclusion: borrowed any money	Financial inclusion: availability of emergency funds	Impact of terrorism
Political instability	Financial inclusion: received wages	Violent crime	Internal conflict
Weapons access	Cell phone subscriptions	Women's physical security	Refugees resident
Discrimination: sexuality	Social safety net	GINI coefficient	
Displaced persons	Undernourishment	Discrimination: intellectual disability	
The Index 2016 Government Response	Tuberculosis	Discrimination: immigrants	
Political rights measure	Water improved access	Discrimination: minorities	

6.1 Ekonomické a demografické faktory

Do této kategorie spadá **růst populace** (zejména v rozvojových částech světa), který je spojen s nadbytkem pracovní síly a tedy i s její nízkou cenou. Klesající výnosy v zemědělství pak v těchto zemích vedou k masovému přesunu lidí z venkova do měst, kde ale často nenajdou uplatnění nebo neobstojí ve velké konkurenci. Jsou tak nuceni přijmout otrockou práci, aby si zajistili alespoň naplnění svých základních životních potřeb.

Obecně lze říci, že pokud existuje **část společnosti**, která je velmi **sociálně, ekonomicky a politicky zranitelná**, a zároveň část společnosti, která může beztrestně používat násilí a oslabovat tak monopol státu na použití násilí, výsledkem může být vznik otroctví. To se stává nejčastěji opět v rozvojových zemích, kde armáda a policie ne vždy slouží zájmům občanů a není zcela pod veřejnou kontrolou. Nebezpečí zotročování lidí je pak obzvláště vysoké v místech **ozbrojených konfliktů a nepokojů**.³⁴

Zároveň čím výše je daný stát v žebříčku **Indexu lidského rozvoje** (projekt, který srovnává dimenze lidského rozvoje téměř všech zemí světa³⁵), tím nižší je pravděpodobnost vysokého počtu otroků v tomto státu. Současně čím je **stát lidnatější**, tím vyšší je počet potenciálních otroků (v případě přelidnění³⁶ se jedná

³³ Zdroj: www.globalslaveryindex.org/findings.

³⁴ BALES, Kevin. *Testing a Theory of Modern Slavery* [online]. Washington, 2006 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://lastradainternational.org/doc-center/1863/testing-a-theory-of-modern-slavery>

³⁵ Human Development Reports. In: United Nations Development Programme [online]. 2015 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en>

³⁶ Přelidnění nastává, pokud obyvatelstvo dané země nebo regionu nemá dostatek zdrojů k udržení nebo uživení populace. Nemusí to vždy znamenat, že se v tom místě nachází velké množství lidí, klíčové je právě vyčerpání zdrojů. Příčinami přelidnění mohou být například nevhodné prostředí, přistěhovalectví nebo zvýšení porodnosti. Zdroj: EHRlich, Paul R. a EHRlich, Anne H. *The*

o obrovské množství). Pravděpodobnost zvýšeného počtu otroků determinuje také korupce, nedostatek politických práv nebo mezinárodní zadluženost.³⁷

Příčinou nárůstu počtu otroků proti přechozím letům je **snížení ceny otroků** (kvůli vysokému počtu velmi chudých lidí zvláště v postkoloniálních rozvojových zemích, rozpadu východního bloku v roce 1989 a otevření hranic³⁸), a tedy růst výnosnosti využívání otroků.

6.2 (Ne)informovanost

Zároveň občané vyspělých států, kde se otroctví také vyskytuje, **nejsou o tomto fenoménu dostatečně informováni**, případně si neuvědomují, že za výrobky, které kupují, se skrývá otrokářská práce. Mají pravděpodobně také pocit, že se jich tato problematika netýká, protože jejich stát je vyspělý, nebo se o ni **zajímat nechtějí**.³⁹

6.3 Legislativní nedostatky

Problémem jsou i nedostatky nebo **neexistence právního státu**. Přestože je otroctví dnes již na celém světě nelegální, neznamená to, že viníci (novodobí otrokáři) budou skutečně potrestáni. V mnoha státech je možné podplatit úřady, vyhnout se tak trestu a dále otroky využívat. Stát také s vidinou zisku z těchto otroků může nastavit pouze mírné tresty za otrokářství tak, aby navenek vypadalo vše z lidskoprávního hlediska v pořádku, ale zisk přetrvával.⁴⁰

Výroční zpráva bývalé zvláštní zpravodajky OSN pro současné formy otroctví Gulnary Shahinian uvádí konkrétní problémy a výzvy boje proti otroctví v podobě **právních omezení**. Některé země totiž neratifikovaly Doplňkovou úmluvu, a pokud ano, ne vždy jí přizpůsobily svou domácí legislativu. Určité státy, například Kolumbie nebo Filipíny, zakazují a postihují pouze specifické druhy otroctví, zatímco jiné formy otroctví nejsou dostatečně postihovány. **Někteří zaměstnanci zůstávají zákonem nechráněni**, jako třeba pracovníci v domácnosti ve Francii nebo zemědělci v Guatemale. V mnoha zemích zároveň **tresty za otrokářství nebývají dostatečně vysoké**, aby pachatele odradily. Jinde je zase omezována svoboda pohybu a změny zaměstnání u imigrantů.

Smluvní strany, které ratifikovaly různé mezinárodní konvence týkající se otroctví, často **dostatečně nevymáhají zákonnost** v této oblasti. Pokud stát vůbec neuzná existenci nucené práce, není pak v podstatě proti čemu bojovat.⁴¹

population explosion [online]. 1990 [cit. 2016-10-03]. Dostupné z: <http://www.ditext.com/ehrllich/title.html>

³⁷ BALES, Kevin. *Testing a Theory of Modern Slavery* [online]. Washington, 2006 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://lastradainternational.org/doc-center/1863/testing-a-theory-of-modern-slavery>

³⁸ CHOI-FITZPATRICK, Austin. From Rescue to Representation: A Human Rights Approach to the Contemporary Antislavery Movement. *Journal of Human Rights*. 2015, 14(4), 486-503. DOI: 10.1080/14754835.2015.1032222. ISSN 1475-4835. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14754835.2015.1032222>

³⁹ JOHNSON, Kelli Lyon. The New Slave Narrative: Advocacy and Human Rights in Stories of Contemporary Slavery. *Journal of Human Rights*. 2013, 12(2), 242-258. DOI: 10.1080/14754835.2013.784664. ISSN 1475-4835. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14754835.2013.784664>

GORMAN, Rachel. Causes and Effects of Modern Slavery. In: *Contemporary Slavery* [online]. 2005 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.mtholyoke.edu/~gormazor/causesandeffects.html>

⁴⁰ Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences, Gulnara Shahinian - Thematic report on challenges and lessons in combating contemporary forms of slavery. In: *United Nations Human Rights* [online]. 2013 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/24/43

⁴¹ Ibid.

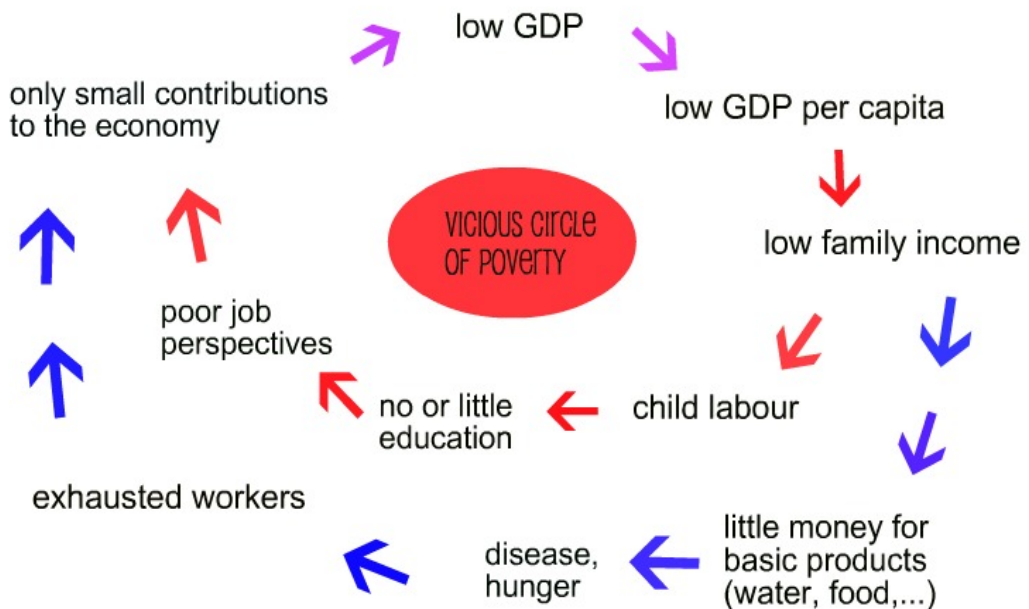
6.4 Personální a geografická omezení

Zpráva zmiňuje i **korupci** – nelze účinně bojovat proti otroctví, pokud úřady nemají zájem na jeho potlačování, protože by tak přišly o svoje zisky. I když ale úřady skutečně chtějí potírat otroctví, mnohdy jejich zaměstnanci **nemají k dispozici dostatek zdrojů**, nejsou dobře vyškoleni a **pracovní inspektoráty nefungují správně** – například kvůli nedostatku personálu nebo strachu o vlastní život. V nestabilních **oblastech s vysokým počtem násilných trestných činů**, které jsou geograficky izolované, otroci pracují na odlehlých nebo skrytých místech. Pro vstup na tato území může být nutná přítomnost armády, což potírání otroctví dále ztěžuje.⁴²

7 Proč je otroctví problém?

Otroctví odporuje mezinárodním úmluvám o lidských právech, potírá lidskou důstojnost a redukuje lidské bytosti na obchodní komoditu. Pokud bychom současný stav nechali bez povšimnutí, problém by dál přispíval k dehumanizaci některých skupin obyvatel i k prohlubování ekonomických potíží. Otroctví je totiž také součástí šedé ekonomiky, takže otrok svou prací nepřispívá do státního rozpočtu, bere práci lidem, kteří by ji mohli vykonávat za důstojných podmínek, a nemá téměř žádnou kupní sílu. Obecně by se tak dalo říci, že existuje jakási spirála – čím více otroků, tím horší ekonomická situace a dále se zvyšující množství otroků, a spolu s tím i stále horší případy porušování lidských práv. Kromě toho se otrokům ani jejich dětem nedostává vzdělání, zdravotní péče ani správné výživy, což představuje zdroj mnoha dalších problémů.⁴³

Kruh chodby⁴⁴

⁴² Ibid.

⁴³ BALES, Kevin. *Testing a Theory of Modern Slavery* [online]. Washington, 2006 [cit. 2016-07-20].

Dostupné z: <http://lastradainternational.org/doc-center/1863/testing-a-theory-of-modern-slavery>

⁴⁴ Zdroj: <https://gsgbiligroup03.wordpress.com/2011/05/29/have-you-ever-heard-about-the-vicious-circle-of-poverty/>

8 Řešení problematiky moderního otroctví v HRC

Moderní otroctví je součástí agendy Rady pro lidská práva – konkrétně se jím zabývá nezávislý expert: zvláštní zpravodaj pro současné formy otroctví. Tento úřad nahradil roku 2007 původní Pracovní skupinu pro současné formy otroctví (fungující od roku 1974), aby bylo možné se lépe vypořádat s moderním otroctvím.⁴⁵ Jeho úkolem je přezkoumávat a informovat o moderních formách otroctví, efektivně reagovat na zprávy o porušování lidských práv zotročováním, doporučovat kroky k eliminaci otroctví, pokud se někde objeví, a vnímat otroctví v kontextu pohlaví a věku.

Jeho mandát mu umožňuje zasílat sdělení týkající se otroctví vládám jednotlivých států, navštěvovat státy za účelem získání věrohodných informací a důkladného seznámení se s místními problémy a podávat zprávy o tématech spadajících do jeho kompetence.

Každý (jednotlivec, nevládní organizace, vlády atd.) mu může podat informace o porušování lidských práv, na jejichž základě pak může zvláštní zpravodaj pracovat.

V červnu 2016 přijala HRC rezoluci (A/HRC/32/L.6) zabývající se obchodem s lidmi a reagující na současné výzvy spojené s migrací. V ní vyzývá státy k ochraně především žen a dětí v ozbrojených konfliktech tak, aby se nestaly obětí obchodu s lidmi, dále k vytvoření bezpečných migračních cest a prošetření přístupu těchto osob na legální pracovní trh v cílové zemi. Význam přikládá i školení humanitárních pracovníků, policistů atd., aby včas rozpoznali případy obchodu s lidmi. Žádá také kriminalizování obchodu s lidmi ve všech státech a důsledné trestání viníků. V neposlední řadě navrhuje udělování povolení k pobytu obětem tohoto obchodování.⁴⁶

V rezoluci z června 2013 (A/HRC/23/L.8) žádá Rada pro lidská práva státy o zvážení podpisu a ratifikace Úmluvy o pracovnících v cizích domácnostech z r. 2011 přijaté Mezinárodní organizací práce (tuto úmluvu zatím⁴⁷ ratifikovalo pouze 22 států) a ostatních souvisejících dokumentů OSN, pokud je státy ještě neratifikovaly. Mimoto vyzývá k vytvoření národních programů pro motivaci firem k proaktivnímu boji proti obchodu s lidmi, žádá transparentnost při náborech zaměstnanců firem a výrobních řetězců, zamezení obchodu s lidmi ve všech článcích těchto řetězců, zvýšení informovanosti atd.⁴⁸

Významným dokumentem je také Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking vytvořený bývalou Vysokou komisařkou pro lidská práva Mary Robinson, který slouží jako rámec pro boj s obchodem s lidmi, a je určený státům a mezivládním organizacím.⁴⁹

Rada pro lidská práva se každoročně zaměřuje na témata související s otroctvím, ať už se jedná o pracovní podmínky, problém obchodování s lidmi, ochranu migrujících pracovníků atd. Nejlépe jednotlivá témata shrnují každoroční tematické zprávy zvláštního zpravodaje pro současné formy otroctví. Zpráva z roku 2016 (A/HRC/33/46) se například věnuje problematice dlužního otroctví, předchozí, z r. 2015 (A/HRC/30/35), se zabývá moderním otroctvím ve výrobním řetězci.⁵⁰

⁴⁵ Resolution 6/14. In: Human Rights Council [online]. 2007 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/Documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_6_14.pdf

⁴⁶ Resolution 32/3. In: Human Rights Council [online]. 2016 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/32/L.6

⁴⁷ Údaj ze září roku 2016.

⁴⁸ Resolution 23/5. In: Human Rights Council [online]. 2013 [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/23/L.8

⁴⁹ Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking. In: Office of the High Commissioner for Human Rights [online]. 2002 [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>

⁵⁰ Tyto tematické zprávy lze najít na <https://documents.un.org> pod heslem „report of the special rapporteur on contemporary forms of slavery“.

9 Závěr

Moderní otroctví je stále velký, nejen lidskoprávní problém. Mezinárodní společnost se mu musí věnovat, protože ohrožuje zároveň ekonomický rozvoj zemí, vzdělanost a zdraví populace. Nesouvisí pouze s prací za nelidských podmínek, ale zahrnuje rovněž obchod s lidmi a nucené či dětské manželství. Nelze jej zastavit pouze přijímáním dalších dokumentů zakazujících otroctví a nucenou práci, ale spíše zajištěním důsledné aplikace dokumentů na vnitrostátní právní řády, bojem s příčinami otroctví a odstraněním překážek tohoto boje, mezi nimiž je například korupce.

10 Otázky pro delegáty

Při psaní výsledného dokumentu se bude třeba zamyslet nejen nad tím, co bude obsahovat, a jakým způsobem by měl probíhat boj proti modernímu otroctví. Důležité je také vybrat vhodný typ dokumentu. Pokud by se měly například rozšířit pravomoci zvláštního zpravodaje pro současné formy otroctví, musí tak HRC učinit pomocí rezoluce. Vzhledem k tomu, že Úmluva o otroctví vznikla roku 1926 a její dodatek roku 1953, bylo by možná dobré zvážit sepsání nového dodatku, který by lépe reagoval na současné problémy, nebo rovnou celé nové úmluvy. V této souvislosti by se delegáti měli zamyslet například nad tím, které části Úmluvy by dnes již mohly být zastaralé, zda jsou pravomoci zvláštního zpravodaje dostatečné atd. Jednou z možností je také shodnout se na nějakém společném cíli, kterého by státy měly dosáhnout během určitého časového úseku, což by se dalo uskutečnit pomocí deklarace.

Následující otázky mohou sloužit jako základní rámec pro psaní stanovisek a seznámení se s postojem jednotlivých států:

Pomocí jakých opatření bojuje vaše země s moderním otroctvím?

Je vaše země signatářem všech důležitých lidskoprávních dokumentů, které se zabývají problematikou otroctví? Proč ano, případně proč ne?

Co je ve vaší zemi pravděpodobně největší příčinou otroctví? Jaký typ otroctví je u vás nejrozšířenější?

S jakými organizacemi s odlišnou agendou by mohla Rada pro lidská práva spolupracovat, aby snížila počet otroků ve světě?

Jsou ve vaší zemi pachatelé zotročující lidi důsledně trestáni? Jsou tresty za takové počínání dostatečně odstrašující?

Jak by se dala zajistit větší informovanost lidí o tématu otroctví a nucené práce po celém světě?

11 Doporučené zdroje

Anti-Slavery International

Tato britská mezinárodní nevládní charitativní organizace je nejstarší mezinárodní lidskoprávní organizací na světě navazující na program postupného zrušení (kdysi zákonného) otroctví v britských dominiích. V současnosti bojuje proti nelegálnímu otroctví a souvisejícímu zneužívání lidí především u nejhůře postižených skupin populace.

www.antislavery.org

Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization)

Jedná se o specializovanou organizaci spadající pod OSN, která se zaměřuje na prosazování pracovních práv po celém světě a zajišťování spravedlivých a lidských pracovních podmínek. Mezi její hlavní priority patří sjednocení pracovních standardů a boj proti nucené práci.

www.ilo.org

Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva

Úřad je agenturou OSN prosazující a chránící lidská práva daná Univerzální deklarací lidských práv. Vede jej Vysoký komisař pro lidská práva, který dozírá na činnost Rady pro lidská práva. Mezi jeho úkoly patří prosazování lidských práv na mezinárodní i národní úrovni, mezinárodní lidskoprávní spolupráce nebo praktické uplatňování lidských práv.

www.ohchr.org

Organizace La Strada

La Strada je specializovanou nevládní neziskovou organizací působící i v České republice, která pomáhá obchodovaným a vykořisťovaným osobám. Poskytuje sociální služby, věnuje se prevenci a vzdělávání, dále usiluje o systémové či legislativní změny, které by předcházely obchodování s lidmi a chránily práva a zájmy ohrožených skupin lidí.

www.strada.cz, www.lastradainternational.org

Globální index otroctví (Global Slavery Index)

Globální index otroctví je projektem organizace Walk Free Foundation, který každoročně vyhodnocuje stav otroctví až ve 167 zemích světa. Na jeho webových stránkách lze najít například odhadovaný počet otroků v jednotlivých státech, jejich podíl v obyvatelstvu, náchylnost země k otroctví i vyčerpávající hodnocení konkrétních kroků, které státy podnikají k zamezení otroctví.

www.globalslaveryindex.org

Sbírka smluv OSN

Sbírka smluv OSN je užitečným zdrojem informací o existujících multilaterálních (mnohostranných) smlouvách uzavřených pod záštitou OSN. Lze zde najít smlouvy podle jmen, zemí, tématu atd. včetně seznamu signatářů, výhrad a námitek jednotlivých států vůči některým dokumentům.

<https://treaties.un.org/pages/Index.aspx>

Zdroje

BALES, Kevin. *Testing a Theory of Modern Slavery* [online]. Washington, 2006 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://lastradainternational.org/doc-center/1863/testing-a-theory-of-modern-slavery>

CHOI-FITZPATRICK, Austin. From Rescue to Representation: A Human Rights Approach to the Contemporary Antislavery Movement. *Journal of Human Rights*. 2015, 14(4), 486-503. DOI: 10.1080/14754835.2015.1032222. ISSN 1475-4835. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14754835.2015.1032222>

DERBY, Nana. Causes and Characteristics of "Contemporary Slavery": Impacts on Women and Girls. *Canadian Woman Studies*. 2003, 22(3,4), 60-65.

Facts About Slavery. In: *Made In a Free World* [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://madeinafreeworld.com/slavery/>

Forced Labour Convention, 1930. Forced Labour Convention. In: International Labour Organization [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:Co29

Global Findings. In: *Global Slavery Index* [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.globalslaveryindex.org/findings/>

GORMAN, Rachel. Causes and Effects of Modern Slavery. In: *Contemporary Slavery* [online]. 2005 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://www.mtholyoke.edu/~gormazor/causesandeffects.html>

ILO Global Estimate of Forced Labour. In: ILO [online]. 2012 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_182004.pdf

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966. In: *United Nations Treaty Collection* [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsq_no=IV-3&chapter=4&clang=_en

JOHNSON, Kelli Lyon. The New Slave Narrative: Advocacy and Human Rights in Stories of Contemporary Slavery. *Journal of Human Rights*. 2013, 12(2), 242-258. DOI: 10.1080/14754835.2013.784664. ISSN 1475-4835. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14754835.2013.784664>

Poverty, Development and the Elimination of Slavery. In: *Anti – Slavery* [online]. 2007 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/includes/documents/cm_docs/2012/f/fco_full_dfid_meeting_background_paper_20oct2007.pdf

Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention, 1930 In: ILO Rights [online]. 2014 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:Po29

Questions and answers on forced labour. In: International Labour Organization [online]. 2012 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/comment-analysis/WCMS_181922/lang--en/index.htm

Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking. In: Office of the High Commissioner for Human Rights [online]. 2002 [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>

Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences, Gulnara Shahinian - Thematic report on challenges and lessons in combating contemporary forms of slavery. In: United Nations Human Rights [online]. 2013 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/24/43

Resolution 6/14. In: Human Rights Council [online]. 2007 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/Documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_6_14.pdf

Resolution 32/3. In: Human Rights Council [online]. 2016 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/32/L.6

Slavery Convention, 1926. Slavery Convention. In: United Nations Human Rights [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx>

UN supplementary convention, 1956. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery. In: United Nations Human Rights [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx>

Všeobecná deklaráce lidských práv, 1948. In: OSN [online]. 2015 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

What is modern slavery?. In: Anti-Slavery [online]. 2016 [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: http://www.antislavery.org/english/slavery_today/what_is_modern_slavery.aspx

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání čtyř klíčových mezinárodních organizací – OSN, NATO, EU a OBSE.

www.studentsummit.cz

www.facebook.com/studentsummit

summit@amo.cz

www.twitter.com/studentsummit

www.instagram.com/praguestudentsummit

www.youtube.com/studentsummitcz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.facebook.com/AMO.cz

www.amo.cz

www.twitter.com/amo_cz

info@amo.cz

www.linkedin.com/company/amocz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.youtube.com/AMOCz

Autoři

Autorka: Kateřina Porembská

Imprimatur: Tomáš Opat, Filip Jelínek

Odborná spolupráce: Tomáš Jungwirth, Výzkumné centrum AMO

Jazyková úprava: Václav Malina, Zdeněk Nevřivý, Jana Fialová

Technická úprava: Tomáš Kremel

Background report slouží jako vzdělávací materiál pro žáky středních škol účastnících se Pražského studentského summitu. Všichni partneři projektu jsou uvedeni [zde](#).

Generální partner

